

Lähtettäjä:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Vastaanottaja:

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PL 36 00521 Helsinki
kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi

Lausunto Evitskogin pellonparannushanketta koskevasta YVA-ohjelmasta (viite UUDELY/14587/2023)

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n (rek.nro 116.353, 4105 jäsentä loppuvuonna 2022) tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry kiittää Uudenmaan ELY-keskusta lausuntopyynnöstä. Yhdistys on perehtynyt Evitskogin pellonparannushanketta koskevaan ympäristövaikutusten arviointiohjelmaan ja lausuu mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Hankkeen tarkoituksena on korottaa Evitskogin alueella sijaitsevaa n. 30 hehtaarin kokoista peltoaluetta 1–4 metriä läjittämällä alueelle ylijäämämaata noin 630 000 m³rtr verran kolmessa vaiheessa joko 7 vuoden (VE1) tai 14 vuoden (VE2) aikana. Ylijäämämaan läjittämällä pyritään suunnitelman mukaan parantamaan pellon viljelykelpoisuutta ja ympäristön tilaa, ja osana hankkeen toteuttamista alueen itäosaan Törnäsintien ja Storträskin väliin aiotaan rakentaa 2,32 hehtaarin kokoinen kosteikko (vesipinta-ala suunnitelman mukaan 1,98 hehtaaria) muuttolintujen ruokintapaikaksi ja ravinteiden sitojaksi.

YVA-ohjelmassa esitetty Uudenmaan ELY-keskuksen päätöksen (UUDELY/1685/2022) näkemys siitä, että hanke edistää alueen linnuston- ja vesiensuojelua kosteikkorakentamisen kautta pitää osin paikkansa, mutta jättää huomiotta suunnittelualueella olemassa olevan ja toimivan kosteikon hävittämisen vaikutukset linnuston- ja vesiensuojelun kokonaiskuvaa ajatellen. Toteutuessaan pellonparannushanke hävittäisi alueella sijaitsevan Mossarnan luontaisen kosteikkoalueen ja heikentäisi kansallisesti tärkeän Pohjois-Kirkkonummen lintujärvien alueen luontoarvoja ja kosteikkolinnuston tilaa tavalla, jota suunnitelmassa esitetty pienimuotoisen kosteikon rakentaminen ei riitä kompensoimaan. Tringa katsoo, että laajamittaisen pellonkorottamisen sijaan Mossarnan alueen toimivaa kosteikkoa tulee kehittää edelleen lintukosteikkona.

Hankkeen linnustonsuojelullisten kokonaisvaikutusten osalta epäselvyyttä lisää YVA-ohjelman kuvaus rakennettavasta kosteikosta muuttolintujen ruokintapaikkana. Hankealueella ja sen ympäristössä harrastetaan ohjelmassa esitetyn nykytilan kuvauksen mukaisesti metsästystä, ja näistä lähtökohdista herää kysymys siitä, onko hankealueen itäosaan suunniteltua kosteikkoa tarkoitus hyödyntää riistakosteikkona, jolle linnustollisesti arvokkaiden lähijärvien vesilintuja houkuttelee ruokinnan avulla metsästettäväksi. Hankkeen linnustollisten kokonaisvaikutusten arvioimiseksi ja avoimuuden lisäämiseksi tämä asia tulee selvittää. Rakennettavan kosteikon käyttämisellä tähän tarkoitukseen olisi todennäköisesti merkittävä haitallinen vaikutus hankealueen ja sen ympäristön linnustoarvoihin.

Alueen linnustoarvoista ja hankkeen linnustovaikutuksista

Suomen kansallisesti tärkeät FINIBA-lintualueet kartoitettiin 2000-luvun alussa Suomen ympäristökeskuksen sekä BirdLife Suomen ja sen jäsenyhdistysten yhteistyöhankkeena. FINIBA-alueet ovat kansallisesti merkittäviä uhanalaisten, silmälläpidettävien ja kansainvälisen erityisvastuun lajien pesimä- tai kerääntymisalueita (Leivo ym. 2002). YVA-ohjelmassa on asianmukaisesti tunnistettu suunnittelualueen läheisyydessä sijaitseva Pohjois-Kirkkonummen lintujärvien FINIBA-alue (Ellermaa 2010), jonka arvokkaista järvistä Lilla Lonoks ja Stora Lonoks sijaitsevat noin kilometrin säteellä Mossarnan kosteikosta. Hankealueen tulvanotkolla sijaitsevan Mossarnan kosteikon ensisijainen linnustollinen merkitys on siinä, että se toimii tärkeänä tukialueena läheisille järville ja järvillä pesiville kosteikkolinnuille. Osa Lilla Lonoksilla ja Stora Lonoksilla pesivistä vesilinnuista ruokailee ja levähtää Mossarnan kosteikolla, ja esimerkiksi Stora Lonoksin naurulokkiyhdyshankkunta hyödyntää kosteikkoa ruokailualueena kevätpuolella. Hankkeen linnustovaikutuksia arvioitaessa on huomattava, ettei Evitskogin alueella ole toista vastaavan kokoista ruokailu- ja levähdysalueena toimivaa kosteikkoa, ja Mossarnan kosteikon hävittäminen todennäköisesti heikentäisi Pohjois-Kirkkonummen lintujärvien kansallisesti arvokkaan lintualueen linnustoarvoja ja kosteikkolinnuston tilaa alueella.

Mossarnan kosteikolla on merkitystä myös laajemmin kevät- ja syysmuuton aikaisena levähdysalueena. Alueella tavataan muuttoaikaan runsaasti hanhia, kahlaajia ja vesilintuja. YVA-ohjelmassa on tunnistettu levähdysalueiden laadun merkittävä heikentyminen tulvakosteikkojen katoamisen myötä, mikäli hanke toteutuu suunnitellusti. Pohjois-Kirkkonummen FINIBA-alueeseen kohdistuvia linnustovaikutuksia tulee kuitenkin arvioida kattavammin ja täsmällisemmin.

Edellä esitetty huomioiden YVA-ohjelmassa kuvatut hankkeen luontoselvitykset eivät ole linnuston osalta riittäviä. Koska suunnittelualueen linnustollinen merkitys on suurin nimenomaan kosteikkolinnuston ruokailu- ja levähdysalueena, on pesimälinnuston kartoituksen ohella selvítettävä myös alueella kevät- ja syysmuuton aikaan levähtävä linnusto. Pesimälinnusto on tästä syystä myös selvítettävä esitettyä selvitysalueelta laajemmalla alueella siten, että kartoitus kattaa vähintään Lilla Lonoksin ja Stora Lonoksin pesimälinnuston. Tringalta on myös saatavilla Tiira-havaintoaineistoa tehtävien selvitysten taustatiedoksi ja tueksi lupaa ja korvausta vastaan. Tiira-havaintoaineiston mahdollinen käyttö ei kuitenkaan korvaa tarvittavien ajantasaisten linnustonselvitysten laatimista.

Niin ikään hankkeen mahdollisia vesistövaikutuksia Lonoks-järviin on syytä selvittää kattavammin. Molemmassa varsinaisissa vaihtoehdoissa VE1 ja VE2 maanrakennustyöt ovat ajallisesti pitkäkestoisia, ja Storträskin ja Stora Lonoksin välinen Bysån sijaitsee n. 300–400 metrin etäisyydellä Evitskogin alueen Storträskiin johtavasta purkuojasta. Edelleen on syytä huomioida, että vesipuidedirektiivi velvoittaa pintavesien hyvän ekologisen tilan saavuttamisen ohella myös ehkäisemään tämän saavutetun tilan huononemista.

Vaihtoehto VE0+

YVA-ohjelmassa ei ole käyty läpi varsinaisia sisällöllisiä vaihtoehtoja hankkeen toteutukselle: ainoa ero vaihtoehtojen VE1 ja VE2 välillä on toteutusaika. Tringa toistaa aiemman ehdotuksensa siitä, että Evitskogin tulva-aluetta olisi suositeltavaa kehittää lintukosteikkona, ja että YVA-prosessiin sisällytettäisiin tätä ajatellen vaihtoehto VE0+. Alueen kehittäminen lintukosteikkona parantaisi kosteikkolinnuston tilaa Uudellamaalla. Koska alue toimii jo nyt luontaisen kosteikon tavoin, ei edelleen kehittäminen vaatisi merkittäviä investointeja ja kosteikon kehittämiseen, rakentamiseen ja kunnossapitoon on lisäksi mahdollista hakea esimerkiksi ei-tuotannollisen investoinnin korvausta.

Tringa tarjoaa osaltaan mielellään asiantuntija-apua pellon kehittämisessä lintukosteikoksi.

Pellonparannushankkeen luonteesta

Hankkeen esitetty mittakaava ja pellon korottamiseen käytettävä huomattava määrä (630 000 m³rtr) ylijäämämaata herättävät kysymyksiä siitä, onko pellon korottamiselle todellinen tarve nimenomaisesti peltoviljelyn mahdollistamisen näkökulmasta vai onko toiminta käytännössä lähempänä esimerkiksi maankaatopaikkatoimintaa. YVA-ohjelmassa on linjattu, että hanketta varten ei lähtökohtaisesti tarvita ympäristölupaa, mutta tällaista linjausta varten ohjelmassa olisi luotettavasti osoitettava, että käytettävällä ylijäämämaalla korvataan aidosti pellonkorottamiseen muutoin käytettävää neitseellistä muuta ainesta. Mikäli tällaista neitseellistä maa-ainesta hankittaisiin pellonkorottamista varten muualta YVA-ohjelmassa esitetty määrä, hankkeen jälkeisen viljelyn taloudellisten hyötyjen olisi hankala nähdä edes kompensoivan hankkeesta syntyviä kuluja. Edelleen jotta todellisen tarpeen arviointi olisi mahdollista, tulisi ohjelmassa esittää maa-aineksen vastaanotosta mahdollisesti saatava läjityskompensaatio tai muu taloudellinen hyöty. Ympäristöministeriön muistion mukaisesti korvauksen saamista voidaan yleensä pitää vahvana osoituksena siitä, että maa-aineksen tarve on toissijaista maa-aineksen vastaanotosta saatavaan taloudelliseen hyötyyn nähden (Ympäristöministeriö 2015).

Tämä tarkastelu tulee ajankohtaiseksi viimeistään hankkeen lupahakemusten yhteydessä, ja avoimuuden ja luotettavuuden lisäämiseksi pidämme perusteltuna käsitellä asiaa jo YVA-prosessin aikana.

YVA-ohjelmassa ei ole esitetty luotettavaa menetelmää hanketta varten käytettävän ylijäämämaan laadun ja puhtauden seurantaan varten. Ohjelmassa esitetty väite siitä, että täyttömaista ei aiheudu haitta-ainekuormitusta vesistöön, on perusteeton oletus tilanteessa, jossa laadunvalvontaa ja ylijäämämaan puhtauden seurantaan ei käytännössä ole suunniteltu lainkaan. Käytettävien ylijäämämaiden laadulla (etenkin hankkeen edellyttämän maa-aineksen määrän huomioiden) on merkittävää vaikutusta hankealueen alapuolisten vesistöjen veden laatuun. YVA-ohjelmassa esitetty valvontamenettely, jossa sekä maa-aineksen toimittamisesta hankealueelle että sen vastaanottamisesta hankealueella vastaa sama taho, joka lähtökohtaisesti arvioi käytettävän ylijäämämaan olevan puhdasta ilman varsinaista laadun ja puhtauden seurantaan, aiheuttaa merkittävän riskin hankealueen alapuolisen vesistön haitta-ainekuormituksen lisääntymiselle. Hanketta varten käytettävän ylijäämämaan puhtauden ja laadun seurantaan tulee esittää YVA-prosessissa luotettava menetelmä.

Helsingissä 14.12.2023

Alexi Mikola

Puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Lähteet:

Ellermaa, M., Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 4/2010–1/2011.

Leivo, M. – Asanti, T. – Koskimies, P. – Lammi, E. – Lampolahti, J. – Mikkola-Roos, M. – Virolainen, E., Suomen tärkeät lintualueet: FINIBA. BirdLife Suomen julkaisu 4/2002. BirdLife Suomi ja SYKE.

Ympäristöministeriö, Kaivetut maa-ainekset – jäteluonne ja käsittely. Ympäristöministeriön ympäristönsuojeluosaston muistio 3.7.2015.